

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק וחבר בד"צ

בס"ד, גליון שלג, פרשת בחוקותי, תשע"ט

יעוץ לכל סכסוכי ממון, ואישות. ועריכת חוזים על פי ההלכה.

טל: 052-7611435 y.b.daskal@gmail.com

בית דין צדק "בינת המשפט"

עליו: קולר - שלשלת של ברזל, שנותנין שם המוכתבים למלכות להריגה" עכ"ל.

הנה מבואר, שאפילו מצעדין אותו ביותר, לא ימסרם למלכות. ואפילו למסור ממונו בלבד גם אסור למסור, וכן מבואר בבבא קמא (ק"ז, א) "ההוא גברא דהוה בעי אחוויי אתיבנא דחבריה [פירוש: שרצה למסור לאנסים תבן של חבריו], אתא לקמיה דרב, א"ל: לא תחוי ולא תחוי, א"ל: מחוינא ומחוינא. יתיב רב כהנא קמיה דרב, שמטיה לקועיה מיניה [פירוש: שבר מפרקתו והרגו]. קרי רב עלויה: בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר, מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו, אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עובדי כוכבים אין מרחמין עליו" ע"כ.

פירוש, אחד איים למסור ממון חברו, והתרה בו רב שלא ימסור, ולא קיבל שלא למסור, ואמר שימסור, והרגו רב כהנא. ורב הסכים למעשה דרב כהנא, והביא הפסוק בישעיהו (נא, כ) "בְּיַדְךָ עֲלָפוּ שְׁכָבוּ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת, כְּתוּב מִכְמַר הַמְּלָאִים חֶמְתָּ ה' גַּעַרְתָּ אֶלְהֵיךָ", שחיה שנפלה למלכות, אין מרחמין עליה, כך ישראל שנפלה לרשויות אין מרחמין עליו.

אבל מי שמוסר אחרים למלכות מותר למוסרו, שהרי אפילו מי שמאיים למסור מותר להרגו, כמבואר לעיל. ומכאן פסק המחבר והרמ"א (חושן משפט שפח, ט) וז"ל "אסור למסור לישראל ביד עובדי כוכבים אנסים, בין בגופו בין בממונו; ואפילו היה רשע ובעל עבירות; ואפילו היה מיצר לו ומצער. הגה: ודוקא בדברים בעלמא; אבל אם מסרו, מותר למסרו, דהרי יוכל להרגו בדין במקום שיש חשש שיחזור וימסרנו לאנסים (הרא"ש כלל י"ז סי' א', וב' ותשו' רשב"א סי' קפ"א) עכ"ל.

העולה מזה: אסור למסור אחד מישראל למלכות, בין בגוף ובין בממון, ואפילו היה רשע ובעל עבירות, ואפילו הוא מצער בדברים. אבל אם רוצה למסור למלכות, וכל שכן אם מסרו, מותר למסור את המוסר למלכות, ואפילו להורגו.

מותר לענוש יותר מן הדין כדי להוציא ממון הגזול

ואף על פי שאסור למסור לישראל למלכות, מכל מקום, אם גנב ממון ישראל מותר ליסרו כדי שיודה ויחזיר את הממון, ואין צריך לומר באחד הגזול את הרבים דבדודאי מותר.

האם מותר למסור גנב למשטרה

ובו יבואר: א. חומר האיסור למסור לישראל למלכות. ב. את מי מותר למסור למלכות. ג. אם מותר לענוש יותר מהדין כדי להוציא ממון מהגנב. ד. האם יש דין מוסר למלכות בימינו. ה. האם מותר למסור גנב למשטרה. ו. מדוע כתב הרמ"א שהעוסק בזיופים מותר למוסרו למלכות.

הנידון

"לבני נגנבו האופניים, בדקנו את סליל המצלמה שברחוב, וראינו אדם חילוני שגנב את האופניים, אנו ידועים בודאות שהוא גנב מעוד כמה מקומות. לפי סליל המצלמה איננו יודעים מי הוא, אבל במשטרה בודאי יזהו מי הוא. נפשנו בשאלתינו, האם מותר למסור את הצילומים למשטרה, או שיש חשש של מוסר בזה.

תשובה

מותר לייסרו ולהכותו עד שישלם מה שגנב, וכן שיודה שהוא גנב, אפילו שאין עדות ברורה, אבל אסור למסור מיד למשטרה, כיון שהם עונשין הרבה יותר מדין התורה לפעמים, אבל צריך לשאול תלמיד חכם, שלפעמים מותר למסור למשטרה למגדר מלתא, אבל רק על פי הוראת חכם.

ביאור התשובה

איסור מסירה לרשויות

הנה למסור לישראל לרשויות הוא עון חמור מאוד, דגרסינן בגיטין (ז, א) "שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר: בני אדם העומדים עלי, ובידי למסרם למלכות, מהו, שרטט וכתב ליה: (תהילים לט, ב) 'אמרת אישמרה דרכי, מחטוא בלשוני. אשמרה לפי מחסום, בעוד רשע לנגדי'. אף על פי שרשע לנגדי, אשמרה לפי מחסום. שלח ליה: קא מצערי לי טובא, ולא מצינא דאיקום בהו, שלח ליה: (תהילים לז, ז) 'דום לה', והתחולל לו'. דום לה', והוא יפילם לך חללים חללים, השכם והערב עליהן לבית המדרש, והן כלין מאליהן. הדבר יצא מפי ר"א, ונתנהו לגניבא בקולר", ע"כ.

ופירש רש"י וז"ל: "העומדים עלי - לחרף ולגדף: ובידי למוסרן - כח בידי להלשין עליהן: לנגדי - מריבני ומקיטני: גניבא - היה חולק

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

למלכות. ולאחר שמוכיח באריכות מהש"ס שמותר לענוש יותר מן הדין, כדי להשיב הגזלה, סיים וז"ל (שו"ת פנים מאירות חלק ב סימן קנה) "ושמעתי מפי דודי, שמעשה היה בימי הגאון מוהר"ר העשיל, והגאון הש"ך הפקיד ביד הגאון שלשלת של זהב, ונגנב על ידי משרת של הגאון מוהר"ר העשיל, והסכימו ונתנו את אצבעו בין השרוף של קנה השריפה שקורין בוק"ס, ולא הודה הגנב. ואחר שלשה שנים מצאו השלשלת באמתחת הגנב".

"ומעתה נלך בעקבות אבותינו, באם שהדבר ברור **על פי חקירות אנשים יראי אלקים**, שיש מקום לחשדו, רשאים ליסרו קצת, ועל כל פנים על פי אומדנא הבקי, שיכול לקבלו, דהא אפילו אם נתחייב מלקות, בוודאי צריך אומד כמה יכול לקבל. **וחוכך אני מאוד שלא למסרו לערכותיהם, וכבר אמרו חמו"ל (בבא קמא קיז, א) כתוא מכמר, יש לחוש שאם יודה ידונו אותו למיתה**".

"כללא דמילתא, בהא נחתא ובהא סלקא, אם יראה על פי עוצם בינתם וחכמתם להסיר ממנו מוקשי מות, ודבר הגורם לזה רשות, ניתן ליסרו קצת, כדי שיודה על האמת, ובלבד שיסכימו עמי שלשה בעלי תורה יראי ה' ושונאי בצע"כ"ל. הנה מבואר שגדולי עולם יסרו את הגנב, אבל מכל מקום לא התיר למסור למלכות בודאי, וחוכך בזה להחמיר.

העולה מזה: הפנים מאירות מעיד, שמוה"ר העשיל יחד עם הש"ך ייסרו אחד שחשדוהו בגניבה, ולבסוף נמצא שהיה הגנב. ואם ברור על ידי חוקרים יראי אלקים, שיש חשד, רשאים ליסרו קצת. אבל הוא חוכך אם מותר למסור למלכות.

צדדי הספק בדין מסירה למלכות

וצדדי הספק בנידון האם מותר למסור למלכות הוא, מהא דפסק הרמ"א (חושן משפט שפח, יב) וז"ל "מי שעוסק בזיופים וכדומה, ויש לחוש שיזיק רבים, מתרין בו שלא יעשה, ואם אינו משגיח, יכולין למסרו ולומר שאין אחר מתעסק בו אלא זה לבד". עכ"ל

ויש להסתפק בנידון דידן, שהוא גנב מהרבה אנשים, אם כן לכאורה הוא מזיק את הרבים, והתיר הרמ"א למוסרו למלכות לאחר שיתרה בו, וכיון שאי אפשר להתרות בו, יש להסתפק אם מותר למסרו למלכות בלא התראה.

אבל באמת נראה, שגם מזיק לרבים אין היתר למוסרו למלכות, ומה שכתב הרמ"א שאם מזיק רבים יתרוהו וימסרוהו למלכות, אין הכונה בגלל היזק ממון, אלא זה שהוא רודף את הרבים, דהיינו שמוציא שם על הרבים שהם מזייפים מטבעות, ומדין רודף מותר למסרו למלכות.

וכן מבואר שעשה מעשה רבינו התשב"ץ. וזה לשונו (שו"ת תשב"ץ חלק ג סימן קסח) "שאלת, ראובן הוא סגי נהור, וארח לחברה עם שמעון, והיה לראובן הסגי נהור קצת מרגליות תפורים בבגדו. ושמעון היה מתחבר עמו בדרך, וישן אצלו. וכשבקש ראובן המרגליות ולא מצאם, הוא חושד כי שמעון גנבם לו, עם היות שמעון רוע מעללים. וכשתבעו ראובן, כפר מהו הדין בזה".

"תשובה: ידוע הוא, כי הגונב אינו גונב בעדים, ואם באנו לדון על פי עדים בכיוצא בזה, תלקה מדת הדין. והרשות נתונה ביד כל דיין בכל דור ודור לגדור גדרים בזה, כמו שנהגו הגאונים ז"ל בדיני קנסות. ואף מדין התלמוד מותר לעשות כן, ומכין ועונשין שלא כדין משום מגדר מלתא (יבמות ז, ב), וכל שכן להציל עשוק מיד עושקו, ונעלב מיד עולבו. ומצינו בתלמוד, שעל ידי אמתלא, כפר לאדם אחד עד שהודו בגנבה בפרק אלו מציאות (כד, א), מר זוטרא חסידא אנגוב ליה כסא דכספא מאושפיזיה, חזייה לההוא בר בי רב דמשא ידיה ונגב בגלימא דחבריה, אמר האי הוא דלא איכפת ליה אממונא דחבריה, כפתיה ואודי. ובפרק גט פשוט (קסז, א) יש בשני מקומות כפתיה ואודי".

"ובכאן נראית אמתלא, שזה העלוב הוא מאור עינים, ובהתחברו עם אחיזהו פרץ השם מעשיו, והניחו במקום דובים ואריות, ונכנס לעיר. הדין נותן לאיים עליו, ולגזום לעשות כך וכך אם לא יודה. וכן כתוב בספר החשן בסימן סד בשם תשובת הרא"ש ז"ל".

"וכבר אסרתי אני בבית הסוהר יהודי מכאן, טען עליו אורח נפوسی שגנב ממש, ועל ידי נכרין דברי אמת, אסרתיו, ולא היה שר ומושל שפטרוהו. ואחרי כן נמצאת הגנבה בידו, וקלסוני כל הקהל יש"צו על זריזותי בזה" עכ"ל.

הנה מוכיח התשב"ץ מכמה מקומות בש"ס שמותר להכות ולעניש יותר מן הדין, כדי להציל עשוק מיד עושקו, ולא איירי כלל ממסירה למלכות, אלא היה שם בית סוהר שהיה בשלטון הישראלים, כך מוכח מדבריו, שאם בא להתיר מסירה למלכות, היה להביא ראיות לזה.

העולה מזה: כתב התשב"ץ שמותר לדיין לפי ראות עיניו לגדור גדרים ולהעניש יותר מן הדין, כדי להציל עשוק מיד עושקו, ולהשיב הגזלה לבעליה, וכדי שיודה הגנב.

עדות הפנים מאירות על מעשה רב

והפנים מאירות גם דן בנידון שדן התשב"ץ, ומוכיח שמותר לכוף בכל מיני כפיה על הגנב שיחזיר את הגנבה וכדו', ואפילו דברים שאינם מן הדין, כדברי התשב"ץ. ומכל מקום לא התיר למסור

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

שאינן בהם דיני מוסר, אבל ידוע שבהלכות אלו שלטה יד הצנזור, ולפעמים נכתבו (או הושטמו) דברים מיוחדים או השלטון, ועל כל פנים משום איבה, כך שקשה ללמוד מדברים אלה, ומכל מקום נראה לעניות דעתי, שיש גם צד בהלכה בזה, שכיון שעיקר החומר במוסר ממון הוא משום שיבאו להרגו, יתכן, שבמדינות שיש שם שלטון מתוקן, אף על פי שלכתחלה ברור שאסור, מכל מקום, אם ברור שאינן חשש שיהרגוהו, אינו אלא כמזיק ממון, ולא שייך בו כל החומרות שנאמרו במוסר גופו, ומכל מקום, עונש תפיסה אפשר שהוא כמוסר גופו, מפני שתפיסה יש בו חשש פקוח נפש. ועוד אפשר, שאפילו במסירת ממון לשלטון, יתכן שיבא לידי פקוח נפש בגלל הדרישות והחקירות שלהם, וידוע שמי שנופל לידם אין מרחמין עליו עד שיודה"עכ"ל.

ומה שכתב שאינן מרחמין עליו עד שיודה, כונתו שיודה גם בדברים שלא עשה, וידוע שכל חוקר מתקדם לפי כמה וכמה תיקים ש"הצליח" להביא לידי הודאה, ואם אמרה תורה "אם אין יראת אלוקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי", יש לומר בודאות, שכשאין יראת אלוקים, יש לחשוש שיהרגוהו על קידום דרגה ושכר גבוה יותר. ומכל מקום אין לומר בודאות שכל דיני מוסר יש היום.

העולה מזה: יש להסתפק אם כל דיני מוסר יש בזמן הזה, כיון שאין הורגים כבזמן ההוא, ולא כל האיש הישר בעיניו יעשה, מכל מקום, גם בזמנינו יש חשש גדול למסור לרשויות, כיון שעונשין יותר מן הדין, ויש לחשוש שבשביל נגיעה אישית יכפוהו להודות על דברים שלא עשה, כידוע ומפורסם הדבר לידועים.

חידושו של רבי משה פיינשטיין

ומכל מקום, בשו"ת אגרות משה, כתב מרן רבי משה פיינשטיין צוק"ל, שאסור למסור גנב שלא מפני דין מוסר, אלא שלא התירו חכמים לכפות על הגנב בכל מיני כפייה, אלא כדי שיודה, אבל אסור לעונשו יותר מכדי דינו, וידוע שברשויות עונשין יותר מכדי חיוב ממון לגנבים, וזה שלא על פי תורה, לפיכך אסור למסור גנב לרשויות. ומביא ראיה לזה.

וזה לשון קדשו (שו"ת אגרות משה אורח חיים, חלק ה סימן ט, יא) "ובדבר גנב, שגנב ספר תורה וכלי כסף מבית הכנסת, אם מותר למסרו לערכאות המדינה ולמשטרה (פאליס), שידוע שהם דנים ביסורי הגוף במאסר הרבה שנים, הנה לכאורה פשוט שאין שייך להתיר. אף אם לא היה כלל איסור לידון בדיני המדינות לפני שופטי המדינה, אבל הא אין לנו למסרו לדונו בדברים שלא שייך בדיני

וכן מבואר בבאור הגר"א שם, שכתב (ס"ק עד) וז"ל "מי שעוסק בו". דגם כן רודף הוא, ואף שאינן מתכוין, כמו שאמרו בהיהא חמרא בבבא קמא שם [ק"ז, ב] ובסנהדרין עב, ב איתביה כו' יצא ראשו כו', ואף שאינן רק גרמא, כמו במסור, שאף על ידי ממון קל, כמו תיבנא, ואף שאינן רק חששא כמו במסור וכן מחתרת וכיוצא, ועיין סימן תכ"ה ס"א בהג"ה וס"ב עכ"ל. הנה מבואר, שמדין רודף הוא, ואף על פי שאינן מתכוון לרדוף, דין רודף יש לו. והביא מקורות שרודף בלא כונה הוי רודף, מבבא קמא ק"ז, ב שהחמור שבספינה היה לו דין רודף, אפילו שלא בכונה, והרגוהו, וכן מסנהדרין (עב, ב) מעובר שיש לו דין רודף את אמו בלא כונה. ואפילו רודף בממון קל, הוי רודף, כמו בבבא קמא (ק"ז, א) בההוא שרצה למסור חבירו למלכות על תיבנא, מכל זה מבואר שמדין רודף איירי ולא מדין מזיק.

העולה מזה: מה שכתב הרמ"א, שהעוסק בזיופים ומזיק את הרבים מותר למסרו למלכות אחרי שיתרוהו, הוא מדין רודף, שעל ידי מעשיו המלכות חושדת ברבים, כך מפרש הגר"א את דברי הרמ"א.

ראיה ממקור דברי הרמ"א משו"ת מהר"ם מריזבורק

ויש להביא ראיה לזה, ממקור ההלכה, דזה לשון הרמ"א בדרכי משה (שם) "כתב מוהר"ם מריזבורק (עמ' קעד - קעה), מי שרודף רבים בעסקיו, כגון שעוסק במטבעות פסולין, או בגזיזות מטבעות וכדומה לזה, אם התרו בו הקהל ולא השגיח, יכולין למסרו לגוים. ויחיד שבא לו עלילה בגינו, יכול לומר שהוא אינו עושה אלא פלוגי" עכ"ל הדרכי משה, הנה מבואר, שטעמו מפני שהוא רודף. ושמחתי מאוד שמצאתי שכיוני לדברי מרן רבי משה פיינשטיין צוק"ל, כפי שיבואר להלן, ולפי זה יש לומר דלמסור למלכות אין היתר.

העולה מזה: מהר"ם מריזבורק, שהוא מקור ההלכה של הרמ"א להתיר למסור העוסק בזיופים, כתב בפירוש, שהוא מטעם, רודף שהעוסק הזה, הוא רודף.

דין מוסר בזמן הזה

ואף על פי שנתבאר שמזיק את הרבים הוא רק כשהוא רודף, ולפי זה בנידון דידן אינו רודף את הרבים, מכל מקום יש להסתפק אם אסור למסרו למשטרה, דדלמא לא אסור חז"ל למסור למלכות אלא בזמן ההוא, שכל מלכות הישר בעיניה תעשה, אבל בזמנינו שגם הרשויות אינם ממיתין, יש להסתפק האם יש דין מוסר בזמן הזה.

ובפתחי חושן (חלק ו, נזיקין, הערה א) כתב בתוך הדברים, וז"ל "בספרי הפוסקים מצינו שלימדו זכות על מלכויות ושלטונות בזמנו

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

המזויפים בטעות, ונודע להם שהזקו בממון, אלא שעל ידי שהטעה אותם שהן מטבעות, הוציאו מטבעות המזויפין לאחריים, והם תובעין אותם לשלטון, שמותרין למוסרו להדיא כו' על כל פנים בגנב ובמזיק אסור למוסרו לשלטון" עכ"ל.

הנה מבואר שלא התיר הרמ"א למסרו למלכות בגלל היזק הרבים בלבד, אלא היכא שיש חשש שהוא רודף את הרבים שיעלילו על הרבים שהם מזייפים. וכבר הוכחנו לעיל, שכדברי רבי משה פיינשטיין, מבואר בדברי מהר"ם גופיה ובדרכי משה.

[ומה שירד שם לחלק באיזה דרך יש למסור עוסק בזיופים, בין חשש דיחיד לחשש רבים, ועשה מחלקות בין הדרכי משה למהר"ם, עיין שם היטב, לא זכיתי להבין דברי קדשו. ואינו ענין לנידון דידן]

העולה מזה: רבי משה פיינשטיין מבאר, שהטעם שהתיר הרמ"א למסור העוסק בזיופים, אינו מחמת שמזיק לרבים, אלא מפני שהוא רודף את הרבים.

הלכה למעשה בדין מסירת גנב

והנה כל האמור הוא להלכה. אבל למעשה אין הדברים פשוטים כל כך, שכבר אמרו חז"ל (אבות ג, ב) "וז"ל רבי חנינא סגן הכהנים אומר, הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראה, איש את רעהו חיים בלעו" ע"כ. ואם לא נתיר למסור גנב למשטרה, איש את אחיו חיים בלעו. ומלכות שאמרו עליהם חז"ל, אינה מלכות ישראל, אלא כל מלכות ומלכות. ואף על פי שאין דנין בדיני ישראל, מכל מקום, גם לחז"ל נתנו לחכמים כח לנהוג שלא כדין תורה לפי צורך הענין, כמו שפסק המחבר והרמ"א בחושן משפט סימן ב.

לפיכך, למעשה נראה שיש לשאול גדול בתורה ולדון בכל ענין לפי גופו של ענין. והמורה הוראה ישקול לפי רוחב בינתו את ההשלכות של המסירה למשטרה בכל ענין וענין. ואם לפי שיקול דעתו ראוי לעשות כן, מותר לו להורות כן למגדר מלתא.

וכן פסק הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א באמרי יעקב (בביאור על שו"ע הרב, סימן ח, ליקוטים אות טז) "וז"ל מי שרגיל לגנוב, מותר למוסרו למשטרה במדינות שאין חשש שימתוהו, או יגרם לו מיתה. ואף אם לפי חזונו נראה לכאורה שהוא חרדי, הדין כן. אולם בזה ראוי לעשות שאלת רב. ואם לפי ראות עיניו נחוץ הדבר למוסרו, שרי לעשות כן" עכ"ל, והביא מקורות מהתשב"ץ והפנים מאירות הנ"ל. ואף על פי שאין ראייה מדבריהם לזמנינו, כמבואר, מכל מקום נראים דבריו למעשה. ומדקדוק בלשונו מוכח, שאם אינו חרדי אין

התורה, שהוא ממון כפי שומת הבקיאין, והם דנים ביסורים שזה לא חייבה תורה. ועיין במועד קטן דף י"ז ע"א, בעובדא דריש לקיש הוה מנטר פרדיסא, אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני, רמא ביה קלא ולא אשגח ביה, ושמתיה ריש לקיש, ואמר ליה ההוא גברא, אדרבה ליהויה ההוא גברא בשמתא, אם ממון נתחייבתי לך, נידוי מי נתחייבתי לך, ושאל ריש לקיש בבי מדרשא, ואמרו, שלו נידוי, שלך אינו נידוי, והוצרך ריש לקיש להתיר נידויו".

"חזינן דאף על גבא אסור להחמיר יותר מדינו שחייבה תורה. ואם כן פשוט שגם מכות ושיבה במאסר וכל יסורי הגוף, שאסור, וחייב המכהו אחר המעשה מלקות, מלא יוסף. ורק קודם שגנב רשאי להכותו שלא לגנוב. וכהא דבב"ק דף כ"ז ע"ב, בהא דגרגותא דבי תרי דאתא חד קא דלי ביומא דלאו דיליה, ומחיה, ואמר רב נחמן דלכולי עלמא היה רשאי למעבד דינא לנפשיה, שלא להניחו למידלא. ורב נחמן עצמו סובר דאפילו שלא במקום פסידא עביד דינא לנפשיה, שלא להניחו לגזול ממנו, וכן כשרואה חפץ שלו יכול ליקח בעצמו. אבל לתפוס חפץ ומעות בעד חוב, אף באופן שיכול לתפוס, הוא דוקא שלא בהכאה ועיין פרטי הדינים בחו"מ סימן ד'. וממילא לא שייך להתיר למסור את הגנב לערכאות, לדונו במאסר ובשאר עונשי הגוף" עכ"ל.

העולה מזה: רבי משה פיינשטיין זצוק"ל, באגרות משה, אסור למסור גנב למשטרה, מטעם שהם עונשין על גניבה איסורי הגוף כמאסר וכדו', וזה שלא כדין תורה, שאין לענוש את הגנב אלא להשיב הממון שגזל.

ביאור שיטת הרמ"א בעוסק בזיופים

וכדי שלא תקשה על דבריו, איך התיר הרמ"א למסור למלכות זה שמזיק לרבים בזיופים, כתב רבי משה פיינשטיין, דהתם מדין רודף הוא.

וזה לשון קדשו (שם) בהמשך על דבריו: "והא דעוסק בזיופים, ויש לחוש שזיק רבים, איתא ברמ"א סימן שפ"ח סעיף י"ב, שכשהתרו בו ואינו משגיח, יכולין למוסרו, לומר, שאין אחר מתעסק בו אלא זה לבד, ומשמע דזיק רבים שכתב, איירי שיאמרו הערכאות שגם אחרים עוסקים בזיופים, כדכתב שאומריין שאין אחר מתעסק אלא זה, היינו שרק בדרך זה שהוא להציל את האחרים, שגורם שיאמרו על האחרים שעושין זה, רשאי. אבל בשביל שהזיק זיפופו אף לרבים, לא התיר למסרו אף בלשון זה כו'. אבל אף בד"מ פירושו שאיכא רבים שהשלטון רוצה לעונשם בשבילו, שזה שייך ללשון מי שרודף רבים. לא על מה שהזקו עי"ז שלקחו מטבעות

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

שעל ידי מעשיו המלכות חושדת ברבים, כך מפרש הגר"א את דברי הרמ"א.

ה. מהר"ם מריזנבורק, שהוא מקור ההלכה של הרמ"א להתיר למסור העוסק בזיופים, כתב בפירושו, שהוא מטעם, רודף שהעוסק הזה, הוא רודף.

ו. יש להסתפק אם כל דיני מוסר יש בזמן הזה, כיון שאין הורגים כבזמן ההוא, ולא כל האיש הישר בעיניו יעשה, מכל מקום, גם בזמנינו יש חשש גדול למסור לרשויות, כיון שעונשין יותר מן הדין, ויש לחשוש שבשביל נגיעה אישית יכפוהו להודות על דברים שלא עשה, כידוע ומפורסם הדבר ליודעים.

ז. רבי משה פיינשטיין זצוק"ל, באגרות משה, אוסר למסור גנב למשטרה, מטעם שהם עונשין על גניבה איסורי הגוף כמאסר וכדו', וזה שלא כדין תורה, שאין לענוש את הגנב אלא להשיב הממון שגזל.

ח. רבי משה פיינשטיין מבאר, שהטעם שהתיר הרמ"א למסור העוסק בזיופים, אינו מחמת שמזיק לרבים, אלא מפני שהוא רודף את הרבים.

ט. מי שנתפס בגניבות רבות, למעשה, יש לשאול מורה הוראה גדול. ואם לפי רוחב בינתו ראוי למסור למשטרה למגדר מלתא, מותר למסור למשטרה גנב, כי לולא מוראה של מלכות, איש את אחיו חיים בלעו, וחז"ל נתנו כח להעניש שלא על פי תורה למגדר מלתא, ואין לך מגדר מלתא גדול מזה.

צריך שאלת רב, כי הוא מוחזק בגניבה ולא יצא קלקול מזה, אלא אם כן הוא נראה כחרדי, וכן נראה למעשה.

העולה מזה: למעשה יש לשאול מורה הוראה גדול. ואם לפי רוחב בינתו ראוי למסור למשטרה למגדר מלתא, מותר למסור למשטרה גנב, כי לולא מוראה של מלכות, איש את אחיו חיים בלעו, וחז"ל נתנו כח להעניש שלא על פי תורה למגדר מלתא, ואין לך מגדר מלתא גדול מזה.

דינים העולים:

א. אסור למסור אחד מישראל למלכות, בין בגוף ובין בממון, ואפילו היה רשע ובעל עבירות, ואפילו הוא מצערו בדברים. אבל אם רוצה למסרו למלכויות, וכל שכן אם מסרו, מותר למסור את המוסר למלכות, ואפילו להורגו.

ב. כתב התשב"ץ שמותר לדיין לפי ראות עיניו לגדור גדרים ולהעניש יותר מן הדין, כדי להציל עשוק מיד עושקו, ולהשיב הגזלה לבעליה, וכדי שיודה הגנב.

ג. הפנים מאירות מעיד, שמוה"ר העשיל יחד עם הש"ך ייסרו אחד שחשדוהו בגניבה, ולבסוף נמצא שהיה הגנב. ואם ברור על ידי חוקרים יראי אלוקים, שיש חשד, רשאים ליסרו קצת. אבל הוא חוכך אם מותר למסור למלכות.

ד. מה שכתב הרמ"א, שהעוסק בזיופים ומזיק את הרבים מותר למוסרו למלכות אחרי שיתרוהו, הוא מדין רודף,

גליונות: משך חכמה, איש חסד היה
מלבד גליון בינת המשפט, אנו מפרסמים בכל שבוע גליון עם ביאור על המשך חכמה, וסיפורים מדהימים של איש החסד.
לקבלת הגליונות חינם: y.b.daskal@gmail.com